

РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА ДАВНІХ ЧАСІВ І СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

УДК 81'373.21

К.М. Тищенко

ДОРОГА БУЗЬКА ДО КУБРАКІВКИ

Місцевих назв-свідків контактів наддніпрянців із Сирією візантійської доби за століття виявлено чимало (пор. топоніми Трипілля, Халепа, Дамаски, Демешківці, Кур'яківка, Сорокотяги та ін.). Висновки топоніміки відповідають також і поширенню однокореневих прізвищ, і кільком українським словниковим запозиченням з сирійської.

Тему тепер конкретизують свідчення участі наддніпрянців у духовному житті ранньої Візантії. Це епоха Соборів V–VI ст., христологічних суперечок моно- і діафіситів, прозелітичної діяльності, уособленої в іменах модішніх християнських ідеологів, підтримки походом Віталіана діафіситів Константинопольського патріархату. Ідентифіковано нові синхоричні основи Кубрак-/Кубряк-, Анастас-/Насташ-, Ладиг-, Северин-, Мелеш-: прототипи гр. κουμβάριον 'вид корабля', Αναστάσιος 'Анастасій I', сир. ܠܕܝܩܝܘܬܐ Lādīqīyā, Лаодікея, ар. اللادقية al-Lādhiq(iyē) 'Лаодікія Сирійська', сир. ܫܘܒܪܝܘܫ Severus 'Кур Север' (Антіохійський), ܡܠܚܝܬܘܝ Melchitai 'мел(е)жити'. Звідси відновлено цілий шар когерентних топоконтестів того часу.

Ключові слова: топонімія, Сіверщина, Візантія, яковити, евангелізація V–VI ст.

На патріотичній хвилі 900-річчя хрещення киян В. Завитневич, а згодом і О. Соболевський наважилися припустити, що назви наддніпрянських селищ Триполь, Корсунь, Хальпъ можуть походити від візантійських прототипів гр. Τριπόλις, гр. Χερσόνησος, ар. ܢܠܒ ܢܠܒ [4; 12]. На підтримку своїх гіпотез (1888 і 1911 р.) київські вчені могли вказати лише давність записів назв у літописі і зв'язок літописних подій саме з історією Візантії (майбутній аргумент синхоричності). Однак ще й 1981 р. тема залишалася актуальною: «На жаль, справу порівняння стародавньої топонімії України й Близького Сходу, розпочату, хай навіть дуже проблематично, О.І. Соболевським, ніхто не апробував, а таке порівняння, ...здається, можна було б продовжити» (Стрижак О., авторський текст у кн.: [2, с. 7–8]). Якісно нові наукові аргументи з'явилися лише завдяки методу топонімічного контекстування. Застосувавши його, переконуємося, що й Кубраківка родом з візантійських країв і з часів, значно глибших від літописних.

Історія Візантії відома добре. На початку параграфів статті вказані конкретні історичні події, засвідчені хроніками. З іншого боку, роками досліджувані нами синхоричні складники (гр. σύγχωρος < συν + χώρα букв. 'з того ж краю' [27, с. 315] топоконтестів уможливили їх поетапну систематизацію – аж до енциклопедично відтвореної загальної ретроспективи топонімії України [19]. Через повторюваність топонімічних ідіом (схожих ділянок контекстів) нерідко вдається виявити ізоморфність обох видів даних – тобто довести, що певні топоконтести справді відповідають саме тим подіям, які названі у підзаголовках. З цієї статті видно історичний зв'язок пласту топонімів, пов'язаних з Візантією V–VI ст., включно з назвами від основи Кубрак-/Кубряк-.

§ 1. Візантійські кубари. КУБЕР, -еве, ГУБАРівщина См, р. КУБРИна у м. Обухів Кв.

Ще Д. Яворницький засвідчив в українських степових говірках слово укр. кубара 'вид корабля'; має воно й інші значення [5]. За словником М. Фасмера, укр. кубара – назва морського судна, літописне кубара (Договір Ігоря з греками 945 р. та ін.). Походить із сгр. κουμβάριον галера [20, т. 2, с. 395]. У словнику П. Шантрена окремої статті для леми κουμβάριον не виділено. Уточнення етимологічної довідки про кубару з незалежних джерел розкрило знехтувану, але першорядну для нашої теми сторону її значення: сгр. κουμβάριον (з κόμβη, cumba) 'вид корабля, вживаного сарацинами' [34, с. 685]. Також κουμβάριον (στο Βυζάντιο) τύπος μικρῆς κοπήλατου ἢ ἰστιοφόρου πλοιαρίου τὸν ἀραβικὸν παραλίω – тобто тип довгого весельного або вітрильного корабля арабів у Візантії [28].

Найближчі родичі Кубраківки – Кубер, Кубарева, Кубрина, Ков'ярі. Позаторік це слово було вперше залучено до пояснення назви річки Кубарь/Кубер, Кубр [21, с. 299] л Клевені у с. АНТИКи См Путивль [15, с. 123], пор. ар. ܐܢܬܝܩܝܝܬܐ 'Antākiya 'Антіохія' (!) (тепер Алепський вілаєт Тк). Кубари бачили і в с. КУБАРеві на Єсмані, і на р. КУБРИна під Обуховим Кв. На Сеймі слід Візантії та арабів є і у назвах ПУТивль (пор. гр. Πόντ- 'шлях'), БРУСки тур. Brusa м. Бурса з гр. Προῦσα!, СОЛОВйове ар. صلب салб Розп'яття (присутність християн, пор. Соловки), РЕВ'ЯКине копт. reF-iaк [реф.іак] люди Якова, оз. КОНИЧеве сир. kanisah церква † [19, с. 472]. Прототипи Πόντ- і κουμβάρ- дали форми з юсом @ (носовим -q-), звідки далі -y-: Πόντ- > *pqt-, Пут- і κουμβάρ- > к@бар- *kqbar-, Кубар-.

Біля р. Кубрина Кв – також і назви, пояснені В. Завитневичем і О. Соболевським:

• р. КУБРИна у м. Обухів Кв: р. РОЗСОХ.УВАТка Расафабад у с. ТРИПІЛЛЯ Trinopolis, ХАЛЕП'Я Халеб і р., МАКАРівка † Макарій Антіохійський (656–681); р. РАКівка Ракка у с. КОПачів —²гр. κόπη 'весло', КРЕНИЧі —окрент? (тоді й численні Кринички), КОНЮШа † сир. kanisah церква, МАТЯШівка скіф. Ματῶας Ниж. Дунай, ДЕРЕВ'ЯНа Дербент, НЕЩЕРів † Несторій, РОМАНків; р. ЛУКач, ЛУКівка лука; р. МАЛИШенка † мелек- і руч. ГУМАНський — хрв., слн. gumenjak 'човен', срб. гумењак; макед. гумен чамец; болг. гумена лодка (з ар. ġuma(a)l 'тс' [33, vol. 1, р. 633]: у хорв. текстах від XVI ст.)⁵/ або ігумен у с. Жу-

1. Тур. Brusa (гр. Προῦσα) – перша столиця турок-османів у 1326 р. (від 1365 р. разом з Адрианополем-Едірне) до взяття Константинополя у 1453 р. В турків Бурса/ Бруса була відома як Худавендигар خداوندگار "Божий дар", назва перського походження) [24]. Це найімовірніший прототип численних реплік XIV ст. в Україні (NB: географія назв!) Божий Дар+ Дп, Божедарівка Дп (у 1947 р. 4 назви Дп), Богодарівка 8 назв Дп, Дц, Кр2, Мк, Пл2, Хк, Богодарове Хк, можливо, р. Богданка Эк, Кр, Богдани Кв, Чк, Чг, Богданієки...

2. Для кращого сприйняття вжито піктограми: — кораблі, плаваба, † ранне поширення християнства, Δ агаряни.

3. пор. і яр ГОМАЛин л ЛІЗної бас. С. Дінця, і прізви. 222 ГомоляКО, 29 ГомоляК, 12 ГомоляКА! Тобто, це та сама реалія 'човнів Якова'. NB: на картах Шуберта подано назви Гомоліївка. Пор. також: «ГА-МАЛЕЕВКА (Гомалеєвка, устар. Вологынъ), д., РФ Брянс. Почеп.»;

ківці; р. МОХНа у с. Щербинівці; стр. і с. **КапУСТЯ**На гр. *κόπη* 'весло' Юстин-; р. ДОМАХа Дамаск.

Розвиток бети β [b>v] дав засвідчену форму к@вара: ● **КОВЕРі**ва к@вара Хк Валки: **БужИЛІ**Вка Буг Іллі, БУГАЇВка Буг .**БУР.ЯКОВ**е; НЕСТЕРенки †, ЯСене, МОЛОДецьке Малатія, ПІСКИ † Пешітта, ХВОРОСТове †, КОСТів — перс. кашті корабель, **КУЦІ**Вка † ар. **Quds** Єрусалим, **СУРГА**ївка Сурйа; **КОВ'Я**Ги — *κόπη* 'весло' **Yaqub .ЖУРАВ**лі .**РОЗСОХ**івка **Rasafa**, **КОРОБ**ки — .ОБРИЗАНівка), .**ІЛЛЮХ**івка †.КОРСУНівка, ове .**РІДКОДУБ** ар. **ridah** балахон + дуб .**КРУ**Та Балка — округ .ОЛЕКСАНДРівка † .НовоСЕЛІВка † ар. **салиб** хрест; КОПанки — *κόπη* 'весло'; **БУЦЬ**ківка *Буг; ● р. **КОВЕР**жин к@вара Кв Переяслав: р. **ТРУБ.ІЖ** і с. **ТРУ.БАЙ**лівка Тур-, МАР'ЯНівка, ГОРБАНі; **СТОВП'Я**Ги щогли Якова .**ГРЕЧ**АНИки; ● **КОВ'Я**рі к@вара Ль Пустомити: ГУМЕНець — /ігумен; **МАЛЕЧ**ковичі †, НАГОР'ЯНИ), ГАМАЛІївка ар. **ḡumal**, ХОРОСНо † *корст- 'домовина', **ЖУРАВ**ники; ● **КОВ**Рай к@вара Чк ЗОЛОТОноша: БОГУСЛАВець ?**Bagossola** 'Пд. Буг', **МЕЛЕС**івка † мелекити.

Кубраки. Слово укр. *кубрак* 'бідолаха' [3; 2] могло б походити від *кубари* (*'весьля з галери?'). Є. Романов згадує і білор. *кубрак* «збирач пожертв на храми» у мові шаповалів з м. Дрибин [10, с. 28]: «Розглядаючи [ці соціолекти], слід визнати, що походження значного числа слів їх визначити поки неможливо. Проте, <...> *Ахвес* 'Бог', *хирка* 'рука', *ставер* 'хрест', *хлюса* 'церква', *мелюс* 'мед', *мікрій* 'малий' <...> – грецькі, запозичені найвірогідніше від грецьких і афонських ченців, які з падінням Візантії стали вчашати до Росії у пошуках пожертв на храми й монастирі, і були першими призвідцями появи в нас *кубраків*... з незрозумілою для нас мовою» [10, с. 5]. Тут *кубраки* – реалія XV ст.

● кут **КубрАКІ**Вка — у Глухові См: р. ЕСМАНь; **БЛОПОЛІ**Вка ?**Аккермен**, СИН'ЯВка *З-?; **ЯСТРУБ**щина Ясріб), хут. ГОЛИБин ар. al-haluba 'верблюдиця', **ШАЛИГ**ине al-Sālihiya; ● **КубрАКОВ**е — См Буринь: .**ТИМОФ**іївка †; МОЛОДівка †, КОШарське, БОЛОТівка, САГАРівка 2 ар. **сагр** прикордонна область (XI ст., [6, с. 47]), СОРОКА) .СОРОЧИНське) сарацини, ЯРОВЕ, ПІСКИ †, ОЛЕКСАНДРівка †; ● **КубрАКІ** — См НеДРИГайлів: **ТИМОЩ**енкове †; ФІЛОНове, БОРОДАНове † .КОРОВинці —, КОСТЯНТИНів, МЕЛЕШківка † мелекити, **ТОМАШ**івка Дамаск .КОРИТне —, КАЛІНів Яр; КОМАРівка); ● **КупрАШ**ин — См Шостка: гРЕМ.ЯЧка †, МАКів), ГОМАЛІївка (карта Шуберта) — ар. **ḡumal** 'човен'.

У двох районах Чернігівщини розшукано ще 4 мікротопоніми від осн. **КубрАков-** [7]: ● кут **КубрАКІ**Вка — у с. БАКАЇВка Чг ІЧНЯ: **ТОМАШ**івка Дамаск, БезБОРОДьків Барадеї, **СВАРИЧ**івка Сурйа, кут. **ВОРОН**івка гр. фóров ринок, бол. ЧОВНова —, поле МАЛАШивщина † **мелек-**; кут **КубрАКІ**Вка — у с. ГМИР'янка, р. БУГАЙ р. Пд. Буг;

«Щойно воронізька протопопія відокремилася від глухівської, в тоє время села **Гомалеєвка**, Локотки, Маков...» (архіпастирська грамота, 1733 р.); «Родился 26 января... в с. **Гомалеєвка** Пл»; «**Гомалеєвка** Сорочинского р-на Оренбургской обл.»; «**Гомалеєвка** г. Чкалов, Кагановичский р-н.» (<https://www.google.com/search?q=Гомалеєвка>).

СЕЛИХів † al-Sālihiya р-н Дамаска, ГРАБів ар. **гураба** прийшли [6, с. 68; пор. укр. *юрба*, рос. *гурьба*]; ● дол. **КубрАКО**-**Ва** — у с. Локнисте Чг Мена: р. **БИСТ**ра м. Бостра у Палестині, **БЕРЕЗ**На пахл. **барзан** передмістя [6, с. 130]; дол. **КубрАКОВ**е — у с. ГУСавка; оз. ЧАВНище — у с. Бігач; смт **МАКОШ**ине — пахл. **makōg, mkwk** човен [19, с. 616].

Ключовою для розуміння форманта е форма *Кубряки*: ● с. **БУЗоварове** *Буг- мад. *város* 'місто' Мк ВЕСЕЛІнове: КАЛІНівка; КУБР'ЯКИ **кубари Якова** (про Якова § 12); НовоІЛЛІнка, **ВОРОН**івка гр. фóров ринок, ПЩА-Ний БРІД Пешітта .**ФЕДОР**івка; БУГАївка.

Схожі назви зауважено й деінде: с. **Кубраков**ка тепер **Кубраки** РФ Белг. (**ЛЕБЕД**инка, **БУГА**євка 2, **МАЛАК**єєво) [30]; **Кубраково**, тепер **Курьяки** РФ Яросл. (ШАМАР'и *С-, **ЯКШ**ино) [30]; **Курбаки** РФ Смол. (Рославль, **БАРС**уки, **КРУТ**оярки, Дер**еБУЖ**); **Кубарки** РФ Смол. (**БАРС**уки, **КИМБО**рово к@бара); **Курбакино** РФ Курс. (Ст. **БУЗ**ец!); **Кубракоўка** Ву Магіл'єў **Касц**юкавічы (**ПРУС**іна), **Курбаки** (**Касц**ЯГ'яка кашті Якаў) [30].

Кубар, Губарі, Чубарі. Історичні дублети до основи **Кубар-** – назви від осн. **Губар-** – виявлені у колишніх районах навколо Глухова і далі на Лівобережжі (ЧгЗ, Пл, Хк), а один і на Дністрі: ● **ГУБАР**івщина — См **Кроле**-**вець**: р. **ЛОБОД**івщина — гр. *λέμβος* 'човен', *λεμβώδες*, ЗаЗІрки **Şür** .НовоСЕЛІЦя; ПАСІКа .ХРЕЩатик † БіЛОГРИВе **Aqsu**; ГРИБАНьове, ГОРОХове; ● **ГУБАР**івщина См Путивль: **КУБЕР** —; ЗІНове .ЛАТИШівка Латак-, ПІШКове, БУН.ЯКине, РЕВ'ЯКине, ОРІХівка, САФОНівка фінік. *sarhon* 'північ' *север-!, **БОРО**Дине, ЯЦине .КАГАНь, **АНТИК**и Антакія;

● **ГУБАР**івщина См **Ромни**: ЗІНове .ІЩенки Іськ- .ПАТьОШине **fath**; ХОЛОДник Халд-, ЯКИмовичі .**АНАСТАС**івка .ПОПівщина, ПОПівка, КАЛІНівка Каллінік, ЗЮЗюки **zww** 'драхма'. **СТОВП**івщина .ПереХРЕСТівка, ХРЕЩатик †, **БОРОЗ**ЕН.Ка пахл. *барзан* 'передмістя' [6, с. 130]. **СЕН. ЕН**кове *З- + Яков, **ЯКОВ**енкове;

● **ГУБАР**і — **кубара** Чг Ріпки: .**СемаКІ** гр. Σήμ Яків .МОХНАЧі маханата, ЗВЕН.ичів, **ГУБ**ичі *γκυβος* **Gubos** (резиденція католика яковитів біля Малатії); **ВОРОБ**'ів, КОМАРівка, **МОЛОЧ**ки, ОЛЕКСАНДРівка 2, ЛІСКівка, **КРАТ**инь —, КИСлі, КИСЕЛівка, ОЛЕШня, РозСУДів; ГРАБів, ка, МЕК.ШУНівка, НовоСІЛки, СУЛИЧівка, **БИХАЛЬ**цо-хівка (існує **БУХоль**цеве («Богородицьке») Хс, **БУЧ**али Ль, **БУХО.ЛОВО** РФ Тверс., Ярос.), **КОРОБ**ки, БУЯн-ки, ГОЛУБівка, ічі;

● кут **ГУБАР**івка у с. Дроздівка Чг **Куликівка**: кут **ГУБА**-Рівка у с. Орлівка; оз. **ЛИБАХА**Р гр. *λέμβος* 'човен' + діал. укр. *хори* 'село' (арго жебраків з Подільс. губ.) [10, с. 47] і р. **КОВЧ**инка біля с. **КОВЧ**ин ар. *Καβq* 'Кавказ', р. **ЛЕБІДЬ** = **ЛИБЕДЬ** *λεμβώδης* у с. ГРАБівка, ВЕСЕЛе, р. **БИСТ**ра, р. **СТРУ**Га; **КОРОСТ**ень; **ХИБАЛ**івка фінік. **Гибал** Бібл;

● яр **ГУБАР**ка у с. Побочієве Чг **Срібне**: кут **ГУБА**-Рі у с. Кути; КарПІЛІВка; **ЛЕБЕД**инці гр. *λέμβος* 'човен', *λεμβώδες*; ГОРОБіївка), ГУРБинці, ПідЛОЗове, ЛОЗове; ● **ГУБАР**івка Пл Н. Санжари: .**МА.ЯЧ**ка; ГалуЩИНа ГРЕ-

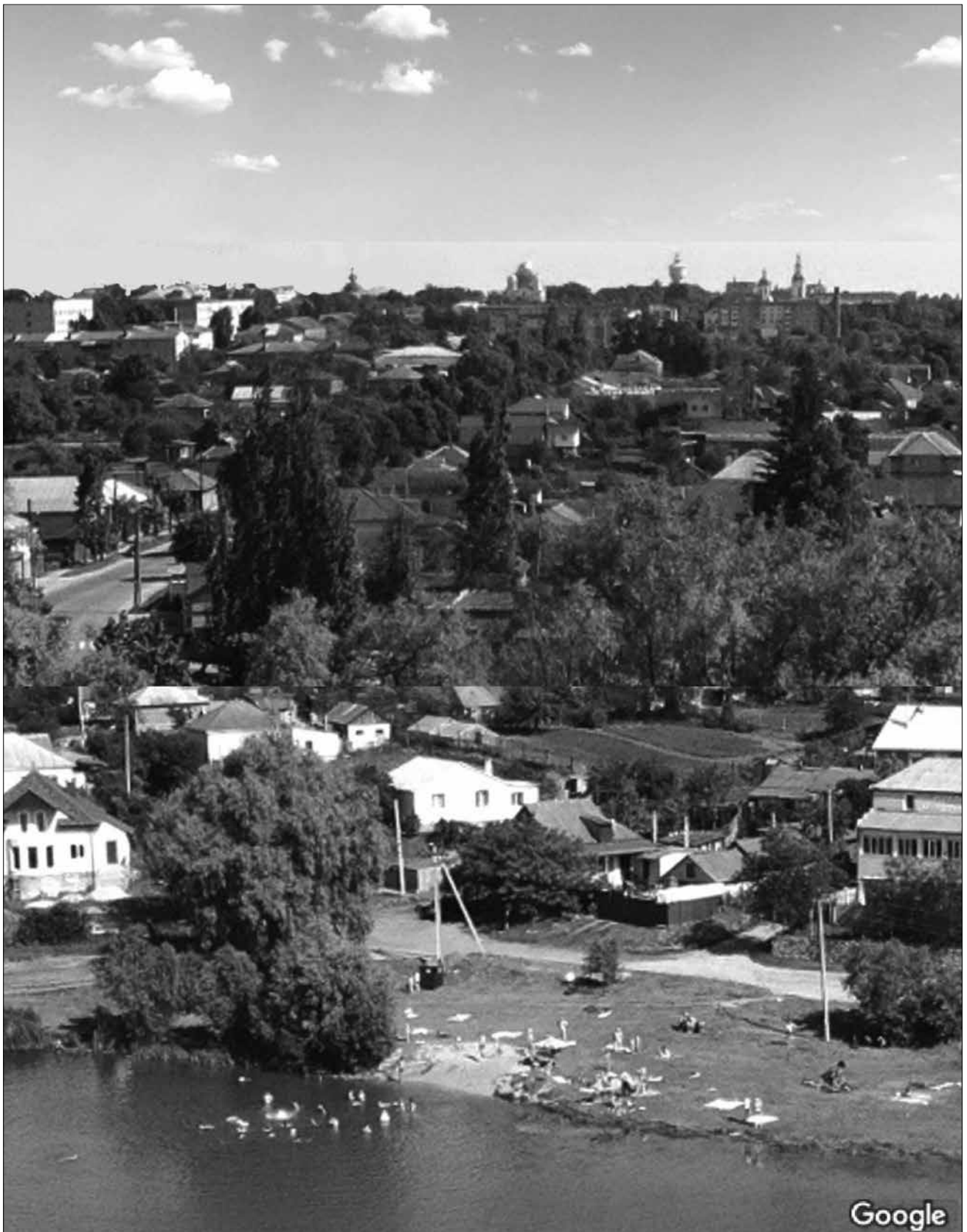

Рис. 1. Історичний район Кубраківка у Глухові біля Скоропадської греблі.
Панорама з двох знятих з дрону знімків Google, червень 2020 р. [26]

Бля, ПолуЗІР'я. БІЛОКОНі; КОБи, КРУТа Балка —, КОБЕЛ. ЯЧок, ВЕСЕЛка, КЛЮСівка †, ГАНЖі, СОЛОНці, КУСТОлове —, МАР'ЯНівка, НеХВОРОЩа. **МОВЧ**анівка, ЛЕЛЮХівка, АНДРіївка; • **ГУБАР**івка — Хк **Богодух**ів: ТИМОФІївка, КРУЧик, НовоСЕЛІвка, КОРОТке —, КОРБині Івани, М'ЯКівка †; ОЛЕКСАНДРівка, ГОРБАНівка; ЛЕСЬКівка, КАДНичя, ШУБи, ЛОЗова; КОПанки; • **ГУБАР**ів Хм **Нова Ушиця**: .ЗЕЛЕНі КУР.ИЛІвці; ФЛІЯНівка, КапУСТЯни —, СТРУЖка, СТРУГа —, ЗАГОРЯни, КРУЖКівці, ОТРОКів, **ХВОРОС**на, ЗаБОРОЗНівці. (Про основу **Чубар**- – у § 7).

Вуличне прізвисько *Губрії* наших родичів з с. Клишки – не з балт. *gubras* ‘пагорб, горбок’, адже відсутнє на Поліссі, але звичайне у степу до моря, що наближає і його до розподілу 1072 прізвищ *Купрії* та топонімів *Губар*-/*Кубар*-.

Через значну кількість причетних до теми синхоричних основ далі вони розміщені хронологічно з дотриманням сюжетності викладу аргументів статті.

Середина і кінець V століття: Халкедон, імператори Маркіян і Зенон. § 2. Собор у Халкедоні за часів імператора Маркіяна: *Семь Колкуданська, Марціянове*. На тому епохально важливому Соборі 451 р. було прийнято донині чинний християнський **Символ віри** («Вірую во єдиного Бога, Отця вседержителя, творця небу і землі...») та засуджено монофіситів. р. *Семь Колкуданська – історична назва р. Сейм; Калкатинівка Кр, Клекотина Вн, Голгоча Тр. Марціянове Од 402, 439, імовірно, основа Мар'ян-*. Унікальний реліктовий гідронім без аналогів деінде – р. **КОЛКУДАН**ська У [21, с. 493] † тобто «Симові Халкедонці»: пор. **Халкедон**, гр. Σύνοδος της Χαλκηδόνας (ε і вар. Καλχηδόνας), сир. * ܟܠܩܕܢܐ *kalqidān* калкидун [29]; гр. Σήμ, Χάμ, Ιάφεθ. Ширший топоконтекст: р. **СУЛА** (нар. ар. *ŞulaH* мир), КУБР і с. КУБРАКИ к@бар- Яків. На північ нп БунЯКине, БРУСки Бруса Пробса, РЕВ'ЯКине † копт. teFiak- [реф.іак] люди Якова, ШАЛИГине al-Sālihiya і глухівська КУБРАКівка. Далі на захід ЗаЗІРки Şır, ЗІНове Зенон, ЗОЗулине сир. ܠܐ /zww/ драхма, ЯЦине. Нижче по р. Сейм р. КУКІЛка ?<*Цанцала, руч. **СУЛА** (нар. ар. *ŞulaH* мир) Чг БОРЗНа: КИНАШівка †, ВОРОНа, САПОНівка. Потім 2 ур. КУБРАКівка і долини КУБРАКова, КУБРАКове Чг Ічня, Мена. На пд. від Путивля біля Сум СЕВЕРинівка 2, ПІЩане 2 †, КириЯКівщина, СИР.ОВАТка 2, **ТУР**'я См См: інша р. **СУЛА** (нар. ар. *ŞulaH* мир), **БЛОВО**ди **Aqsu**, ВЕСЕЛівка .ЖУРАВка; • **КАЛКАТИ**нівка У Халкедон Кр Долинська: **ФЕДОР**о-ШУЛЧине, КАЛИН.УВАТка Каллінік абад, ВЕСЕЛі **БОКОВЕНЬ**Ки, ОЛЕКСАНДРівка, П'ЯТИХАТки ар. фатухат перемоги.

Ім'я імператора Маркіяна (450–457) – ініціатора скликання Халкедонського Собору 451 р. – може бути продовжене не лише в кількох самоочевидних архаїзмах від топооснов Маркіян-/ Марціян-, а й у понад 90 назвах від основи Мар'ян-.

• **МАРЦІЯ**Нове імп. Маркіян (450–457) Од Вел. Михайл.: .ВОРОБйове; БАГачеве, НовоСЕЛІвка 2, ОЛЕКСАНДРівка, КОМАРівка; ПОПЛАВка, ПУТИЛівка, КІСТ.ЕЛЬ-

ниця —, **ДУР.БАЙ**ли *Т- пани з Тира; • **МАРЦІЯ**Нове імп. Маркіян Од Іванівка: кут **БУ**Таївка у с. **.БУ**Зинове; **ЧЕРНЯХІ**вське **.БУРД**івка — Фурд- 'Прут'. **БІЛ**ка **Aqsu**; **СЕВЕР**инівка, КАЛІНівка, КОНОПляне **.БО**Гунове; • ур. **МАРКІЯ**ни у с. ЧЕРНецьке Чг Талалаївка: МАКАРенкове, **ЖОЛО**Бок ар. **салаб** хрести, НовоСЕЛІвка † саліб хрест, **РЯ**Бухи †, ПОПовичка; • колодязь **МАРКІЯ**нів у смт Седнів Чг Чг: гора **МАРКІЯ**нова, КРУТа; ЛУКашівка, НовоСЕЛІвка, ОЛЕКСАНДРівка; **ШУЛЬ**Гівка, КОШівка † сир. каша піп, **СЛА**бин †, СКОРІНець, КОНЮШівка †, **БРУС**. ИЛІВ, КИСЕЛівка; ШЕСТовиця, ШИБИРинівка Северин?

§ 3. Імператор Зенон. 425–491; правив у 474–491 рр. Можливі репліки ім'я у топонімії – *ЗІНове См, ЗІНЬКи Хм, ЗІНЬКів Пл, Хм, ЗІНЬКівське Хк, ЗІНЬКівщина Хк, ЗІНЦі Пл, б. ЗІНИЧівська Кв*. Розподіл назв від основи Зіньк- (народна форма імен Зиновій і Зенон) відповідає поширенню топооснов Север- (див. § 6): виходить, і про Зенона добре знали. Його справжнє ім'я – **Тарассікодісса** чи **Траскалісеус** (?>Тараск); він був із зневажаного візантійцями плем'я **ісаврів** (пор. р. *Саврань* бас. Пд. Бугу) у Малій Азії, і його стрімкий зліт до трону, напевно ж, не обминув увагу варварів.

• **ТАРАС**Ки Вн Хмільник: ЧЕПЕЛі, **ТОМАШ**піль Дамаск .КУРИЛівка; ЗОЗулинці, ПЕДОСи, ЛОЗна, ШИРока ГРЕБля; КАЧАНівка Кучаніс (резиденція католика у Курдистані) [29], **СУЛ**ківка 2 нар. ар. *ŞulaH* мир .ТОРЧин, КУСТівці — .РОГинці, ТЕРЕШпіль, **КРУТ**нів —; • **ТАРА**Ща Кв: КІВШ.ОВАТа *колх- абад <?сир. калкидун Халкедон **КРУТ**і **ГОР**БИ округ гарб-, **САЛИ**Ха al-Sālihiya, **СЕВЕР**инівка, СТАНИШівка † танухіди; • **ТАРА**Ща Чк Корсунь-Ш: **.СЕ**ЛИЩе al-Sālihiya; БровАКИ, ДЕРЕНКовець, **ПРУТИ**ЛЬці — Прут Ілля, **КАРА**ШИНа гр. *Χερσόν*- пор. **Sarsona**, КОМАРівка, НеХВОРОЩ, **ШЕНДЕР**івка; • **ТАРА**Щанка Жт Новогр.-Вл: БАГате .ГРУД .МОЛОДЬків; ЛУЧИця **.АНАС**ТАСівка, **ЖОЛО**бне, **ХОДУР**ки, **ФЕДОР**івка, ГОРБ.АША 2, ТЕРНівка, КУЩове кашті, ПІЩів † Пешітта .ЖЕРЕБИЛівка, ТАЛЬки; **ОЛЕКСАНДР**івка, МАКовиці; НеСОЛОНь, КАНУни.

Зразки районних топоконтекстів основи Зін-: • **ЗІН**-Ці Пл Пл: **КЛЮ**шники клюса 'церква', **ПАСК**івка паска, **КУР**.ИЛЕХівка Кир Ілля .ТЕРЕШКи Траск-, ТвердоХЛІБи Халеб, **ГРАБ**инівка ар. *Dār al-Ḥarb* (دار الحرب, «house of war»), ЯСЕН.УВАТе Яс- абад; **ЛАДИ**Жине Ladhiq 2, НовоСЕЛІвка salib, ШОСТ.АКИ shost-an + Yaqub, ІВОН. **ЧЕНЦ**і Yawan + ченці, **РОЗСО**ШИНЦі Росафа; **АБА**Зівка Аббас, БАРАБАШівка бар-Аббас, САПОЖине ас-Сафах, ПАДАЛКи fath-Allah, КелеБЕРДівка kaleh Barda'a .КОСТочки — перс. kashti корабель; • **ЗІН**ЧАШів Пл МИРгород: **ГРЕМ**'Яча Roma + Yaqub 2 .ПОПівка, **СОРО**ЧИНці сарацин 2, СКИДанки скидії, **МИЛАШ**.ЕНКОВе мелех-, КОПТів Копт, **КЛЮ**шниківка † клюса, НовоСЕЛИЦя al-Sālihiya (р-н Дамаска), **КОНЮ**Шеве † каніса .ШАРКівщина ар. sharq схід, **СТУП**ки .ШУЛЬГи ар. *Dār al-ŞulH* (الصلح دار, «house of peace»), *al-şulH* нар. *şulaH* [32, р. 746] (! пор. Сула) СТОВБине, ШТОМПЕЛі Stampalia/ Стамбул (пор. і прим. 1, 4), РОМОДАН Рамазан; • **ЗІН**ове См ПУТивль: ЛАТИШівка Латак-, РЕВ'ЯКине, ОРІХівка, **САФОН**івка

фінік. *saphon* 'північ' *север-, **БОРОДИне**, ЯЦине, **АНТИКИ** Антакія, КУБЕР —; • **ЗИнове** См РОМНИ: .Щенки Іськ- .ПАТЬОШине *fath*; **ГУБАРІ**вщина, ЗЮЗюки *zww* .СТОВПівщина .Пере**ХРЕСТІ**вка †, ХРЕЩатик, ХОЛОДник Халд-, -не, ШУМське, **БЛОВОД** тур. *Aqsu* 'Пд. Буг', **АНАСТАСІ**вка .ПОПівщина, -івка, КРИНИЧки, КАЛИНівка Каллінік, **БОРОЗЕН**.Ка пахл. *барзан* 'передмістя' [6, с. 130]/ *Baradh-* .СЕН.енкове *З- + Яков, **ЯКОВ**енкове.

П'ять доленосних років (511–515): Анастасій, Македоній, Тимофій, Флавіан, Лаодікія, Кир Север, Віталіан. Топонімія дотепер зберігає низку назв-реплік, зміст яких є взаємною вказівкою на першорядні для християнства події.

§ 4. Імператор Анастасій, патріархи Македоній і Тимофій. *Насташка, Македони, Тимофіївка.* Після Халкедонського Собору богословські суперечки негавали. Імператор Анастасій I усунув 511 р. у Константинополі патріарха-діафісита *Македонія*, і для заміщення його кафедри розглядали кандидатуру *Севера*.

На вихідне ім'я Анастас (Анастасій) ч. р., а не Анастасія ж. р. вказують форми топонімів с. *Настасів* Тр, балка *Настасова* п Лугані Лг. Пор. і фольклорну назву Дністра *Настасья рька* [21, с. 174]: судячи з ойконімів, це схоже на Пд. Буг.

Біля назв від основи *Настас-* повторюються основи *Север-*, *Мовчан-*, *Яков-*, *Піщ-*, *Хрещ-*, *Олександр-*: • *НАСТАСІ*вка Вн ЖМЕРинка: **СЕВЕР**инівка .КОРОСТІвці ?корста; **ОЛЕКСАНДР**івка, ЛЕЛЯКИ .Мала ЖМЕРинка; **МОВЧАН**И *malchoyo* 'мелекити' + -ан; • *НАСТ*ине Кр **ОЛЕКСАНДР**івка: .БУР_ЯКОВе .ЛЮБ.ОМИРка; **СЕВЕР**инівка; ЯСинове, ЯСинУВАТка; • *НАСТАШ*ка Кв Рокитне: р. **СІВЕР**ка у с. НАСТАШка, р. ХРЕЩАТий Яр †, п НАСТАШки; *ШАР*Ки ар. *sharqi* 'східний', ЛУБ'ЯНка .ЛЮБка, **МОВЧАН**івка † *malk-* -ан, СИН'ЯВА; • *НАСТАСІ*вка Хк ЛОЗова: **ЯКОВ**лівка .СЕРГІївка .ПАСЬківка; *ШУТА*ївка сир. *shuha* відважний, ловелас, ПИЩане; ФЕДОРівка2, **МОВЧАН**ове † *malk-* -ан, БАРАБАШівка Д, **ОЛЕКСАНДР**івка, РІЗДВ'янка; БУНАКове; КОСТ'янка; • бол. *НАСТАШ*а у с. ДЕБРЕве Чг Носівка: поле ППШКовщина у м. Носівка; р. **МОЛОХ**Ва † *malk-* у с. Держанівка; кут. ШКЛАБіївка сколоб у с. Адамівка; • р-ще *НАСТЕЧ*ине = *НеСТЕЧ*ене у с. Тубільці Чк Чк: .БЕРЕЗН.ЯКИ пахл. *барзан* 'передмістя' [6, с. 130]. ХРЕЩатик †; ХудЯКИ Бог Якова.

Зважаючи на важливість антропонімів у розглядуваному пласті назв, очевидно, слід віддати перевагу для прототипу топооснови Македон- не хороніму *Македонія*, а імені усунутого 511 р. Константинопольського патріарха. Цих реплік усього три.

• *МАКЕДОН*и Кв Миронівка: **ОЛЕКСАНДР**івка 2; КОРИТ.ИЩЕ. ГОРОБІївка, Кип'ЯЧка; **ХОДОР**ів, КутЕЛІВ .САЛІВ †, РОСАВА, ШАНДРА, ДУДАРІ *Т- Феодора, ЯХНИ; • *МАКЕДОН*івка Лг Лугутине: .БОКове, ПЛАКИДине, ОРХівка, ЯСне, ФЕДОРівка; • *МАКЕДОН*івка+ 1947 Дц Приморське// Володарське: .Візантія+, Херсонес+, Афіни+; КАЛИНівка, ФЕДОРівка.

Всупереч намірам, Константинопольським патріархом

511 р. обрано монофісита *Тимофія*, а *Северу* за рік припала антиохійська кафедра. Завдяки знайомим контекстам топооснова Тимофій- дістає тепер несподівану *персоніфікацію*:

• *ТИМОФІ*вка См БУРинь: .КУБРАКове; КОШАРСьке †, КОРОБки араб, МОЛОДівка, САГАРівка 2, **ОЛЕКСАНДР**івка 2; • *ТИМОЩ*енкове См Недригайлів: **КУБРА**КИ .ЯКИМенки; ФІЛОнове, **БОРОДАН**ове .КОРОВинці араб, КОСТ'ЯНТИНів, КОРИТне, КАЛИНів Яр; • *ТИМОФІ*вка Хк БОГодухів: **ГУБАР**івка —, НовоСЕЛІВка, КОРОТке —, М'ЯКівка Д; **ОЛЕКСАНДР**івка, ГОРБАНівка; • *ТИМОШ*івка Чк Маньківка: **ДЗЕНЗЕЛ**івка *Zavçala* 'Цанцала'; БУКИ, МОЛОДецьке, НЕСТЕРівка; • *ТИМОШ*івка Пл ГЛОБине: УСТИМівка .ШЕПЕЛівка, БАБичівка; **КириЯКІ**ВКА, ЛІЗКИ, ГОРБИ .НовоСЕЛІВка, РОМАНівка, ЯРОШІ, ЯРЕСЬки, МОЗОЛіївка. ЛУБЕНщина, **Май.БОРОД**івка сир. *теуа* 'води' (мн.);

• *ТИМОФІ*вка Хк Близнюки: **НАСТАС**івка, **ФЕДОР**івка; **ЯКОВ**івка, ЯКимівка, МАР'ївка; • *ТИМОФІ*вка См ЛЕБЕДин гр. *λέμβος* 'човен', *λεμβόδες*: **ФЕДІР**ки, **БУКА**ти; КРУТЕ —, ЧЕРНЕЦьке, ГРАБці, ГРАБАРі; *МАЙ.ДАКИ* сир. *теуа* 'води' (мн.) .КИЩИКИ кашті; ПАДАЛКИ Д, ЧОРН. ИШКИ, **ОЛЕКСАНДР**івка, **МОЛОЧ**не, СУПРУНИ (Софроній? Героним), НовоСЕЛІВка, КУРИЛівка .КОСТів — .Північне *Северне? .СЕМИРОТівка, гр. Σήμ РЕВки; **САВО**НИХа! *север-; ГУТНИЦьке; • *ТИМОФІ*вка Пл Гадяч: **БА**Кути *Бокгъ; **МЕЛЕШ**ки, ТРИ.ГУБщина *Тир *orbaq* Губос, ОРІХанове *Orhai* 'Едесса = Шанлиурфа', КНИШІвка, БУХалове, Красна ЛУКА, **ПЕДОР**ичі Феодора, МАР'ЯНівка, ВЕСЕЛе; • *ТИМОФІ*вка Хк Золочів: **ОЛЕКСАНДР**івка, **БУГА**ї Перші .РОЗСОХ.УВАТе .ОРИШанка .**МАКАР**иха, ове .ТУРове, **БУГА**ї Другі; ЗІНЬКівське, ВІЛЬШаннське, **МАЛИЖ**ине мелех-, КОСТ'ЯНТИНівка, КОРОБки араб/ —, ФИЛОНенки, ЧЕПЕЛі; • *ТИМОФІ*вка Дц Кр-арм .ПІЩане; р. **ТОР**иці = **СОРИ**ще бас. Сухого **ТОР**ця = **ТОР** С. Дінця у с. ГРОДівка .ЖУРАВка .КРУТий Яр —; ВЕСЕЛе —, СЕРГІївка 2, ЛОЗ.УВАТське; ЯСенове, **ОЛЕКСАНДР**івка 2.

§ 5. Патріарх Флавіан. Собор в Лаодікії. 512. *لاذقية* *Lādīqiya*, *Λαοδικεία*, *اللاذقية* *al-Lādhiq(iye)* 'Лаодікія Сирійська', тур. *Lazkiye*; *ПЛАВИН-*, *Ладиг/ж-*, *Лозки*, *пот. ЛІСК.УВАТий*, *ЛозУВАТа*. Через рік після Македонія імператор Анастасій I усунув і Антиохійського патріарха **Флавіана** II. У **Лаодікії Срійській** 512 р. відбувся собор з вибором його наступника. 6 листопада ним став **Север** Великий (бл. 462–518) [11].

Ім'я постраждалого **Флавіана** може продовжуватися у репліках від основи *ПЛАВИН-* (як Педор-, Педос- і Прутвід Федор-, Федос- і Фурат-; ПОПЛАВ- швидше вказує на Пафлагонію?). Три відомі контексти достатньо переконливі.

• *ПЛАВИН*ище См РОМНИ: .БОРОЗЕНка пахл. *барзан* 'передмістя' [6, с. 130]. СЕН.ЕНКове *З- + Яков; **ГУБАР**івщина, **ЗИ**нове .Щенки Іськ- .ПАТЬОШине *fath*; ХОЛОДник Халд-, ШУМське, ЯКимовичі .АНАСТАСІвка .ПОПівщина, КРИНИЧки Киренаїка, ХОЛОДне, КАЛИНівка Каллінік, ПОПівка, **ЗЮЗ**юки *zww* 'драхма' .КАШПУри Кашмір .СТОВПівщина .Пере**ХРЕСТІ**вка, ХРЕЩатик †, **ЯКОВ**енко-

ве (пор. і МаковИНКО, Маков'ЯК), ЩЕБЕТуни, ЯРОШівка; ● ПЛАВНеве Од Роздільна: ЛУЧинське (кол. нп ЛИЧ.ЕНЬ-Ка), а через річку – ЯКОВлівка = Кир'Яківка кол. Одес. повіту /Од Роздільна: БУГАЙ, НовоСЕЛІВка, ОЛЕКСАНДРівка, КОСТЯНТИНівка 2, БУД.Ячки, ВЕСЕЛе/; ● ПОПЛАВНИки ІФ Галич: ДЕМЕШКівці Dimashq; КУКІЛЬники Ζανζαλα, р. БИБЕЛка у кол. с. БИБЛО («Більшівці»); СемАКІВці гр. Σήμ Сим-Яків. ХОРОСТків; НАСТАШине, КОМАРів, КОРОСТовичі, КІНАШів, ЗаЛУКва. ГРОБ.ИСЬ-Ка, старе річище Дністра ТУРів (але ж він Тōρας Тюрас, цим підтверджено згодом 2006 р.) у с. РІЗДВяни (інше р-ще ДЕБРА), САПОГів; р. КОРОП'я араб/ — у с. Маринопіль; р. ЛУКва і ЛУКвиця; р. РАКовець у с. КУРИПів.

Прототипом основи Ладиг- є ар. al-Lādhiq Лаодікія [17; 18]: ● ЛАДИЖичі Кв Чорнобиль: СОРОКОШичі Чг! ЗаГЛИБ'я; бол. ЛАГОДівське у с. ІЛЛінці; р. ТЕРЕСиця у с. ТАРАСИця; р. ТЕРЕЩа у с. ТЕРЕХів, ЛЕЛів. НАГР-ці; р. ТУРчанка у с. Запілля; ГУБин ܘܒܝܢ, р. ТУРАВка у с. Ст. ШЕПЕЛичі, р. БУР_ЯКовиця і с. БУР_ЯКівка, РОЗСОХа; р. БРУТовець Прут у с. ПАРИШів; р. ІЛЛЯ = ІЛЬША у с. ЗаМОШня (+ЛУБ'ЯНка Кв Поліське), р. КОНОП'Я-Нівка; ● ЛАДИГи Хм СтароКОСТЯНТИНів: р. ЛАДИЖка, СЕВЕРини, КАЛІНівка, РІДкоДУБ, РАШТівка, ОРІХівка, ІЛЛЯШівка, ПЕНЬКи, КРИНИЦя Киренаїка/ окрент; ● р. ЛАДИЖинка бас. Ворскли Пл Чутове: ЛОЗ.УВАТка, ВІЛЬХУВАТка, ГРЯКОВе; ● р. ЛАДИЦя ар. Ladhīq Рв Рокитне: ТОМАШгород, ГРАБунь, НАСТАХівське.

Ту саму реалію подовжують композити з формантом -УВАТ/-ОВАТ < абад 'місто': р. ЛОЗ.УВАТа 8 назв (усі притоки р. Самара), -ий 8 назв (3 прит. Сів. Дінця, 3 прит. Самари, 1 Інгульця, 1 Бистриці-Солотвинської ІФ), ЛОЗ.УВАТка 20 назв (6 Інгульця, 5 Омельника, 5 Пд. Бугу), разом 36. Є ще низка синонімів з основою Лоз.оват- до назв Лозова.

§ 6. Кир Север (Антіохійський): сир. ܘܪܝܢܘܨ Severus. 6.11.512–29.09.518. Саверці Хм, СЕВЕРівка Жт, Вел. СЕВЕР.ИНКА і Вершино-СЕВЕР.ИНКА Кр, СЕВЕРини Хм, СЕВЕРинівка Вл, См, Кв2, Вн3, Кр, Од, СІВЕРинівка Пл, ШИБИРИНівка Чг. Обраний на Соборі 512 р. в Лаодікії Север Великий (бл. 462–518) був освячений у Великій Антіохійській церкві 16 листопада [11]. Так виник автокефальний патріархат, що відкидав офіційне діафіситство, підтримане Візантійською імперією. Упродовж 6 років Север був послідовним противником Халкедонського собору. Практично всі контексти назв від основи Северин- донині мають помітну кількість релевантних синхоричних основ.

● СЕВЕРинівка Вн Тростянець: ЛАДИЖин. ГУБник сир. ܘܒܝܢ Gubos (резиденція католика яковитів біля Малатії); СТРАТІївка, ЦИБУЛівка Сивілла; ОЛЕКСАНДРівка; + КИРНАСівка; СОРОКОДуби, СОРОКОТЯЖинці копт. sarakwT 'блукачі'; ● СЕВЕРини Хм СтароКОСТЯНТИНів: ЛАДИГи, р. ЛАДИЖка, РАШТівка, ОРІХівка, ПОПівці, ПЕНЬКи, КРИНИЦя; ● Вел. СЕВЕРинка Кр Кр: р. СЕВЕРинка л Інгулу Пд. Бугу (у його гирлі Кир'ЯКівка); ДЕМЕШКове; МАКове Д, ОЛЕКСАНДРівка, КАЛІНівка, ЛЕЛЕКівка, МОЛОДецьке; ● Вершино-СЕВЕРинка

Кг Знам'янка: МАКАРиха, ОЛЕКСАНДРівка, МОЛОДецьке, МОШОрине, КОСТЯНТИНівка, ШАМівка ар. al-Shām 'Сирія'. КАЛІНівка, ЦИБУЛеве.

Існує бл. 5 тис. прізвищ від основи Север-: 2563 Север-ин, 324 -ина, 27 -инчук, 39 -инчик, 992 -ин, 503 -енчук, 351 Север-иненко, 181 Север-енюк (ridni.org).

Влітку 2021 р. було помічено ще одну особливість районних кортежів топонімів цієї групи, яка гранично конкретизує хронологію відображених у них подій. Це просторова близькість до вже вивчених топонімів сирійського вектора цілого повторюваного топонімичного «сузір'я» основ Север(ин)-, Ладиг/ж-, Настас/ш-, Мелех/ш- (так звана топонімична ідіома). Власне ця повторювана просторова близькість і робить вірогідними саме перелічені тут прототипи цих реплік: сир. ܘܪܝܢܘܨ Severus 'Кир Север' (Антіохійський), ܠܘܕܝܩܝܘܬܐ Lādīqīyā, Λαοδίκεια, ܐܠܠܗܝܩܝܬܝܐ al-Lādhiq(iye) 'Лаодікія Сирійська', Αναστάσιος 'Анастасій І', ܡܠܟܘܘܬܐ ܡܠܚܝܬܝܐ Malkooyo Melchitoy 'мел(е)кити'. Аргументом є те, що всі ці реалії одного разу були пов'язані між собою не просто візантійською епохою історії Сирії, а важливою історичною подією, собором 512 р., який духовно поділив східних християн.

Такий тривалий слід прискіпливої уваги до конфесійних питань у далекій від Сирії «нашій» Скіфії був би неочікуваним, якби не давніше свідчення Св. Ієроніма (403 р.) та участь наддніпрянців відразу після цього собору 512 р. у «повстанні за православ'я» під проводом намісника Фракії Віталіана (513–514 рр.).

§ 7. Похід фракійських і наддніпрянських християн на Візантію під проводом намісника Фракії Віталіана для підтримки Халкедонських основ віри. 513–514. р. ТАЛ'ЯНка бас. Пд. БУГу і с. ТАЛ'ЯНки Чк, р. ТАЛ'ЯНська Чв.

Внаслідок собору в Лаодікії та обрання партріархом Кира Севера «у 513 році спалахнула релігійна війна між монофіситами й прихильниками Халкедонського собору, яка охопила всю імперію. Віталіан, Magister militum у Фракії, оголосив себе захисником православ'я та з БЕЗЛІЧЮ ГУНІВ, СЛОВ'ЯН і болгар зайняв усю Фракію, СКІФІЮ і Мезію, дійшов до Константинополя і почав його облогу. У 514 р. Анастасію довелося прийняти всі вимоги повсталих: він погодився скликати новий Вселенський Собор – Третій Собор у Тирі (514–515) 'Цир'. На ньому повинні були розібрати всі різномудства в тлумаченні догматів віри та повернути престולי скинутим православним єпископам» [1].

Як Віталіан міг стати захисником Халкедонського собору і зібрати таке військо на свою підтримку? Промінь світла кидає на ті часи свідчення св. Ієроніма/ Ієроніма, хоч і за сто років до названих подій. Він також згадує гунів і Скіфію. Ідеться про його колоритну фразу в листі 403 р. до християнки Лети: «Hunni discunt Psalterium, Scythiae frigora fervent calore fidei, Getarum rutilus et flavus exercitus, Ecclesiarum circumfert tentoria» (тобто «Гуни вчать Псалтир (!), холодна Скіфія зігріта вогнями віри (це у 403 р.!),

рум'яне військо готів возить з собою в походах церкву-намет» [16, с. 433]. Виходить, *християнізовані гуни й місцеві наддніпрянці* вже у ті ранні століття християнства з ентузіазмом стали на захист *засвоєних* основ християнського віровчення від подвійних стандартів імператора (!..). Саме цей незвичний ступінь небайдужості до віри у тодішній *громадській думці соціуму* (!) над Дніпром ми прочитуємо у збереженому дотепер сліді тих подій у топонімії України. І це безперечно нове в науці.

• *ТАЛЬНе* ?*Віталіан Чк рц: р. ТАЛЬЯНка ?*Віталіан бас. Пд. БУГУ; ТАЛЬЯНки *Віталіан; БЛАШки аспраталасити?/ *Aqsu*, КОРСУНка, ПЩана, ЛЕГЕДЗине *< Ледзег-, ЛОТАШеве Латак'я пор. Латиш- з Ладіг-; МОШУРів Миср; • р. і *дорога ТАЛЬЯНська* у с. Долішній ШЕПІТ Чв Вишняця: р. КИЦЬкУВАта, КОРОСТова!, пот. РОЗСІШний, ІЛЬКова, ГРИМ.ІЛЬний, БУРСуків, ПереХРЕСТя і ГРАБник, р. ЧУБРАКова! *кубрак, БЕРЕЖинка, пот. ЧЕРНих, пот. і г. Білий Потік *Aqsu*; р. КОСТ.АШева = ДивитАКова!; р. ЛУКавчик у с. ЛУКівці, пот. КИБАК, и, пот. КОРИТниця, р. КЛЕП.ЧИна, поле ЗОзулине у с. КОРИТне, р. ЛІСКівець у с. Виженка, р. НОРниця у с. Велике, р. і ліс ПАНТин, пот. РАКовець 2 у с. КАРАПчів;

Тоді • ЧУБАРівка кубара Жт АНДРУШівка: .КОТЕЛьня; НеХВОРОЩ, ЛЕБЕДинці, оз. СЕВЕРинове у с. ЯРОПовичі араби, оз. СЕВЕРинське у с. М. П'ЯТигірка; • ЧУБАРівка Зп ПОЛОГи феллахи: ФЕДОРівка .БАГате, КОСТЯНТИНівка, АНДРІївсьве; • ЧИМБАРівка *κουμβάριον* Хм ДУНАївці: .ЛПини; МЛАКи .ЯЦьківці .кСАВЕРівка; ЧЕЧЕЛЬник *Zavzala* .МАКів Д, КАРАБчіїв, УДРіївці Д .ТОМАШівка, РАЧинці, НЕСТЕРівці.

§ 8. Третій собор у Тирі (Şür). 514–515. ЦЮРяни Пл, ТЮРине Хк, ЦУРень Чв, ЦУРків Рв, Під-, ЦИР Вл, ПідЦИР'я Вл, СКІРче Вл, СКІРТяне Хк, ЩИР-, ШКУР-, СКУР-; ТУР.баї Пл, ТРУ.БАЙці Пл, ТРУ.БАЙлівка Кв, ТРУ.БІївка Вн, ТУР'є Лв, ТУРи Пл, Тр, р. ТУРія = ГАП.ТУРка *κόπη* Кр. Композити з морфемою Біл- можуть вказувати на Буг через його назву тур. *Aqsu* 'біла вода': БілоЗЕР- Дц, Дп, Кр, Хс, БілоЗІР- Вн, Тр, Чк, ПолуЗІР- Пл, БілоЗОРина ІФ, ЗОРин Кв, Біла ЦЕРква Зк, Кв. БілоЦЕРківка Зк, Хм, Пл, Хс, ці Пл, Чг, БілоСКІРка Тр.

• БілоВОДськ *Aqsu* Лг рц: .ВЕСЕЛе .СЕМикоЗівка; БРУСівка!, ОЛЕКСАНДРівка, ШУЛКівка; • БіЛОГАЛІЦя См ПУТивль: .ЗІНове .ЛАТИШівка .ПШКове; РЕВ'ЯКине; • БіЛА РІЧКА *Aqsu* ІФ Верховина; ІЛЬці, ХОРОЦеве; • БіЛОРІЧЦя Чг ПриЛУКи: .БАЖанівка; БіЛОШАПКи, ТУРківка, КРОТи, КРУТояРівка, КапУСТИНці .ГУСТИН'я *Юстин, БіЛещина.

Ім'я міста Тир у безсумнівних арамейських формах Цур-/Цир- прочитується у кількох архаїзмах на Волині й Буковині: • ЦУРень (дав.-гр. Τύρος, араб. صور, сир. Şür, гебр. תִּיר Tzór) Чв ГЛИБока: ТУРятка, МОЛОДія, КАРАПчів, КОРОВА, ГОРБова, івці, ЛУКовиця, ТЕРНавка; • ЦУРків Şür Рв ЗДОЛБУНів: ЗАЛІВівка †, ПідЦУРків Şür .Загора .П'ятигори; КОПИТкове, МАР'янівка, НовоСІЛКи, ІЛЬпінь .БОГ.ДАШів; • ЦИР Şür Вл Любешів *я: .ЛАХВичі?; БУЧин, БЕРЕЗичі .БЕРЕЗко, Люб'ЯЗЬ *Ясь-, БИХів *Буг? .ХУТОМИР † катамерос; ГРЕЧище; (є і бол КОЗОМИР катаме-

рос біля с. СОЛОВ'ї Жт Лутугине); л. рук. Прип'яті РОСО-Ха у с. Гірки, р. ЧИРЬ = СВОРотівка, руч. КОРОСТ.инька = СВОРОТва, р. Сліпа ТУРія у с. Мала Глуша; р. СТРУГа — у с. БУЧин Букгъ .с. СЕЛІСок al-Sālihiya р-н Дамаска, СУДче *судно?, р. БИСТРиця і ГРЕЧицька Річка у с. ШЛАПань; прот. КРУТа у с. Зарудча; р. САРна Д = Бреща, р. ТУР'я, р. ЦИР = ЦЮРЬ дав.-гр. Τύρος; • КарпІЛВка Вл Кам-Каш: БУЗ.АКИ Буг *Яків .КраснІЛВка; ПідЦИР'я Şür, КРИМне. ОЛЕКСАНДРія, РАКів Ліс.

§ 9. На Третньому соборі у Тирі 'Цир' (514–515) головним оборонцем діафіситів став Єрусалимський патріарх Ілля І [1]. Лише у грудні 2021 р. було усвідомлено цей важливий факт. У такому разі це ім'я-прапор – найпереконливіший прототип численних реплік від основи Ілля- в Україні: Іллівок, Іллінців, Ілляшівок, але передусім композитів КопІЛВ 'веслярі Іллі', КарпІЛВка 'кораблі Іллі', КрутІЛВ, КрасноІЛВ 'іллінці з Хорасану', КовшІЛВка та ін.

Люди Іллі, веслярі Іллі, човни Іллі, кораблі Іллі, щогли Іллі, села Іллі, цюряни Іллі. КУЦівка Кр ар. Quds Єрусалим; Хк; Чк, КУЦівський Яр Чк, б. КУЦ.енька Дп, КУЦуруб Мк. КурІЛЕХівка, ІЛЛнці Вн, КопІЛЛЯ Вл, КопІЛИ Пл, КопІЛВ Кв, КопЕЛЯнка Жт, КарпІЛВка, КрутІЛВ Хм. КрасноІЛВ Чв, КовшІЛВка Кв, КівшОВАта Кв, КостІЛівка Зк, КостІЛьники Лв, Тр, КропІЛьники Лв, ТУР.ИЛЬче Тр, стр. ЦЮР.Ило Пл.

• ТУР.ИЛЬче Тр БОРШів Burs-: ВерхняКІВЦІ, ЗОРЯне, ГРАБівці, БУРД.ЯКІВЦІ Фурт-; БіЛівці *Aqsu*, ДЗВЕНитгород; ШЕРШЕНівка іт. Sarsona⁴ 'Херсонес'; • стр. ЦЮР.Ило Пл Диканька: .КУР.Или; ЯКОВенщина .ХарпАКова Балка, ФЕДОРівка, КОРОТьківка, БОРОДА! Барадеї .ГОРЯНщина агаряни .ЗВЯГОЛЬське *евангеліє .КРАТова Говтва;

• КопЕЛЯнка *κόπη* 'весло' [25] веслярі Іллі Жт Володарс-Вл: .КОПанівка — .КОМАРівка .КОРИТище — округ?, МАР'ЯНівка; ТОМАШівка, ГРАБник, івка; ТОРЧин, СКОЛОБів, КАЛІНівка, ЛІСКИ *Laski; • КопІЛЛЯ — Вл Маневичі: КОМАРове Д, НовоСІЛКи; КОСТ.ЮХНівка —, ГРУЗятин, СЕВЕРІНівка .КУКли; ПідЦАРевичі 2, МАР'ЯНівка, бол. ТУРНЯКИ ?Тир/ Дністер + Яків у с. СЕРХів, НаБРУСка, КРИНИЧне, ЧОРНих; • Коп.ИЛИ веслярі Іллі Пл Пл: КУР.ИЛЕХівка Кир Ілля .БУЗова ПАСКівка Бузька паска .ЗІНці .КЛЮШники клюса 'церква' .ТЕРЕШКи Траск-, КРОТенки — округ .ЯЦИнова Слобода ?гр. λέμβος 'човен', λέμβόδες, ПАТЛАївка; КРЮКове .КРУТий Берег — округ.ПАСКівка; ВАСьКи, КИСЛа БАЛка похід на імператора, ГРАБинівка, ЛАДИЖине .ВАСІЛівка, ЛІСКИ .БУГАївка; ВІЛЬХівщина, ВАСІЛьці, ЛОЗівка, МАР'ївка НЕСТЕРенки, ГОРБАНівка † .РОЗСОШенці; ТвердоХЛІби Халеб, ГРАБинівка *Dār al-Narb* (دار الحرب, «house of war»), ЯСЕН.УВАте Яс- абад; ШОСТ.АКИ shost-an + Yaquq, ІВОН.ЧЕНЦІ *Yawan* 'бактр. греки' + ченці (пор. Бахтерщина), РОЗСОШИНЦІ Росафа; АБАЗівка

4. Генуезька назва [23, с. 17]. Ін. репліки Шершенці Од, Шерині Вн2, Жт, -вка Пл, Широчани Дп: прізви. Шершун, Сершун. Ще один доказ звичних контактів XIV ст. в Україні (пор. вище прим. 1: Божедарівка 'Бруса').

Аббас, БАРАБАШівка, БЕРЕЖНівка пахл. барзан селище [6, с. 130], САПОЖине Д ас-Сафах, ПАДАЛКи Д fath-Allah .КОСТочки кашті .ЛІСКи; **МАКАР**ці.вка?

У районному контексті с. КарпИЛІВки Вл була вперше зауважена топооснова Цир-, у якій могла зберегтися фінікійська вимова ойконіма-прототипа Тир (у читанні арамейських слів «чимало людей вимовляє літеру *саде* як /ц/»⁵).

• **КарпИЛІВка** Вл Кам-Каш: **БУЗ.АКИ** Буг *Яків .КраснИЛІВка; ПідЦИР'я † (514–515 pp.), ТЕКЛине\, КРИМне. ОЛЕКСАНДРія, Черче, РАКів Ліс, Іваномисль.

§ 10. Мелекити. Чому ж візантійська реалія гр. Μελχίτοι 'мел(е)кити' позначалася семітським словом – араб. ملحوو talkhoо, (це підтверджують і топоніми Наддніпрянщини)? Виникнення христологічних суперечок у першій половині V ст. спричинило розкол між східними християнами в різних краях Близького Сходу. Офіційна державна підтримка, надана імперським урядом прихильникам халкедонського християнства (451 р.), якраз і стала основою для конкретного використання арамейських термінів. По всьому Близькому Сходу християн, що підтримали державне халкедонське християнство, стали називати *мелекитами* (від арамейського melek 'правитель, цар, імператор'). Це позначало негреків (передусім семітів: сирійців, юдеїв, арабів), вірних як Імперії, так і її релігійній політиці.

• **МАЛОХАТка** мелекити Лг Старобільськ: .ЛОЗ.УВАТка; ЛОЗове, ЛОЗовівка. Отже це не матроси-вєслярі – ар. *малах*-. Це мелекити – араб. *малк*-. • г. **МОЛОК**ів Бугрик мелекити См Путивль; • **МЕЛЕШК**івка мелекити См Недригайлів: ТОМАШівка .КОРИТище округ; КУБРАКи, КИНАШове † сир. **каніса** церква, БОРОДАНове; • **МЕЛЕШК**ів мелекити Вн Гайсин: ГУБНИК Ⲅⲃⲟⲥ Gubos; РАХни, МАР'ЯНівка .КРУТОГОРБ округ, КУЩИНці —, ЛАДИЖинські Хутори, ОКРАТове; • **МЕЛЕШК**и Пл Гадяч: ТИМОФІівка .БАКути *Бокгъ; ОРИХанове, КНИШівка † сир. **каніса** церква, ПЕДОРичі Феодора, МАР'ЯНівка, ВЕСЕЛе.

Середина VI ст.: імператриця Феодора, Кир Яків Барадеї, дорога Бузька. § 11. Монофіситами опікувалася імператриця Феодора (бл. 500–548). Вона сприяла обранню патріархом сирійської церкви 546 р. (через 28 років по смерті патріарха Севера) ченця Якова Барадеї (бл. 500–578). Архаїчні форми основ-реплік ім'я імператриці з початковим Т-/ Д-, Х-, П- на місці Θ- вказують вимову їх над Дніпром ще у прадавні часи серед ірано- і германомовних племен. Федорівка (67 назв), ХОДОРів Лв, -ківці Лв, ТОДОРКів Лв (і навіть ДУДАРКів Кв), ПЕДОРичі Пл.

§ 12. Кир Яків, бл. 546–575. ЯКУБів ІФ, -івка Чг, Вн, Тр, ІФ, -инське Зп; ЯКІВка ІФ, -ці Вл; ЯКОВА Од, -енщина Пл2, -ичі Вл, -івка Хк, -леве Зп, Од, -лівка (9 назв), КириЯКІВка Пл, КириЯКІВщина См, Кир'ЯКІВка Мк, КирЯКОВЕ Пл; сир. ⲕⲓⲣⲓⲛⲁ Ⲅⲟⲟⲗⲁ , Ya'qub Burd'ouoу гр. Ἰακώβος Βαραδάος Яків Барадеї. БОРОДАІ, вка, МайБОРОДівка Пл, БезБОРОДЬків Чг.

Люди Якова, вєслярі Якова, човни Якова, кораблі

5. "Many pronounce *ṣadhe* as if it were /ts/ as in Engl. cats" [31, с. 5].

Якова, щогли Якова, села Якова, купіль Якова. Лише у протиставленні рядів назв з'ясувалося, що з назвами вірності діафіситу Іллі (КрутИЛІВ, КарпИЛІВ) у топонімії контрастують свідчення про місцевих яковитів (КрутЯКи, КарпЯКи).

Карп'ЯКи Сх. Словаччина [14, с. 131], Рев'ЯКине См, **Коп'ЯКИ** Пл, **Ков'ЯГИ** Хк, б. КрутЯК Дц, Лг, КрутЯКИ = КрутЯКОВІ Балки Дц, Лг, ЯГОтин Кв, Стовп'ЯГИ Кв, СтупАКІВка Чг, Яськове, р. ХодяЧ, КубрЯКИ Мк, КубрАКІВка См, б. БЕЗЕЗН.ЯГ.ОВАТа Кр, б. БЕРЕЗН.ЕГ.УВАТ.ЕНЬКа у нп ІЛЛІнка Дц, ХижнЯКОВЕ Хк, ШестАКОВЕ Хк.

Яків Цанцала. ЦУЦИЛів ІФ, пот. і присіл. ЦУЦУЛин ІФ. «Корисною несподіванкою» стала констатація фактів збереження в топонімії України продовжень також і того ім'я Кира Якова Барадеї, під яким його знали греки: Ζάνζαλα 'Цанцала'. Рідкісний і переконливий приклад різномовних свідчень про ту саму особу.

• пот. ЧОРНа РОСІШ у с. ДОРА (провінція Dar'a у Сирії) ІФ Яремча Надвірна: ЦУЦИЛІВ Ζανζαλα, БУКове .пот. КАЛАГРка у с. ПАСІЧна, КУБАївка Cubos, МИК.УЛИЧин, БАГРовець, Біла РОСІШ Aqsu, пот. ВОJackі, ВUJarski *Буг; пот. БРИЩівський Проўса; пот. і г. ВАВТОРів ос. алдар, пот. ПроБОЄць, пот. РИЗИ; ПереРІСЛЬ Д, БілоЗОРИна .МОЗОЛівка, БИСТРиця, ГаврилІВка; пот. СВІРличин у м. Яремча; ТАРНовиця; прис. ОпрашиНОК *Проўса? у с. Сер. Майдан (і тут же пот. ЧОРН.ЕНЬКа у с. ЧОРНИЙ ПОТІк).

Через певний час у непересічному синхоричному контексті було помічено гідронім пот. Цуцулин, причому – у с. СемАКІВці гр. Σήμ сем- Яків- (!).

• пот. ЦУЦУЛин Ζανζαλα у нп СемАКІВці гр. Σήμ Сим-Яків, присілок – ЦУЦУЛин ІФ Коломия: ГРАБич, ДЕБеславці, ДЖУРКів Цур .ПИЩ.АЧЕ, КРИНИЧки, ХОРОСна, МИШин, МОЛОДятин Малатія, ТУРка, КОБИЛець, ЛІСКи, ХЛІБиЧИН, РАКІвчик.

Ці нові грецькомовні аргументи стали незалежними свідченнями тієї самої відновлюваної реальності – яковитської евангелізації VI ст. Крім двох краще збережених унікальних прикарпатських периферійних архаїзмів (с. Цуцилів, пот. Цуцулин) численніші ймовірні пристосування реалії Цанцала у назвах-репліках від основ Цицил-, Кукіль-, Чечель-, Шишел-, Сусол-, у Молдові – Чучул- і Чучл-...

• пот. і ліс ЦЕЦИЛія Ζανζαλα у с. Полковниче Кв Ставище: ЖУРАВлиха; БАГатирка Бокгъ .ІВАНівка; сТАНіславчик, ЯСЕНівка; р. Тарган = ТОРгань, р. ТОРчиця у с. ТОРчиця, тут і р. МУХівка, р. Цецилія = ЦИЦИЛія і ур. ЦИЦИЛія у смт Ставище; р. і с. КрасИЛІВка; • КУКІЛЬня Ζανζαλα Жт БЕРДичів: БУР.ЯКИ, КУСТин —, СьомАКИ гр. Σήμ, ОЛЕКСАНДРівка, КОСТЯНТИНівка, ЖУРБинці; • КУКЛи Ζανζαλα Вл Маневичі: .СЕВЕРинівка; + КопИЛЛЯ .КОМАРове Д; МАР'ЯНівка, СЕРХів, НаБРУСка, КРИНИЧне, ЧОРНиж, БЕРЕЖНиця барзан, ЧЕРСьк *Цир; • КУКЛинці Ζανζαλα Пл Пл: .ТвердоХЛІБи Халеб; + **Коп.ИЛИ** вєслярі Іллі, КУР.ИЛЕХівка Кир Ілля .БУЗова ПАСКівка Бузька паска .ЗІНці .КЛЮШники клюса 'церква' .ТЕРЕШКи Тра-ск-, КРОТенки — .ЯЦИнова Слобода гр. λέμβος 'човен',

λεμβώδες; • р. і ст. КУЖЛІКА ?Zavzala См Конотоп: Білозерка Aqsu .ДУБОВ'язівка; КОПане, НеЧАЇвське; ЖИГАЙЛІвка, САРНавщина, САРАНІвка Д, МАР'ЯНІвка, ЧОРНОПЛАТове; РАКИ .НовоСЕЛІвка; ПОПівка, ТУРутине; • р. КОГИЛЬНИК ?Zavzala витікає з с. ЧУЧУЛень Zavzala РМ далі с. БО-Зієнь; поруч БУКовац на р. БИК, яка тече через м. Кишинів; в Україні р. КОГИЛЬНИК вп. в оз. Сасик Од Ізмаїл: • оз. ЧУЧУЛІнове Zavzala у с. НовоСІЛКи Кв КСв: оз. СЕ-ВЕРки у с. Н. Петрівці, БУЗова .БУЧА; БІЛОГОРОДКА АК-кермен; ХОДОСІвка, СинЯК .РАКівка.

§ 13. Дорога Бузька. Через 16 століть після Халкедону, на юліянський Новий рік 2022 р. стався спонтанний саморозвиток теми і рідкісний приріст знань. Відгукнулися самі назви-свідки тих доленосних подій, досі, річ ясна, ніяк не відображених у підручниках, бо теперішня наука не готова до «такого раннього християнства» та ще й мозаїчно яковитського. Що ж тоді робити з дисертаційними декораціями?

При розміщенні назв на підсумковий рис. 2 було перевірено сотні контекстів. І от біля синхоричної ідіоми з елементарно простих складників (але кожного зокрема діагностичного) «ЯКОВЛЕВО, ФЕДОРОВКА, БОРОДИНО, БИЗЮКОВО» РФ Смоленс. на Дніпрі трапився **Дорогобуж!** Вибрані далі окремо, схожі назви показали **грандіозність впливу Візантії VI ст.** Адже за 60 поколінь до нас (і за 18 поколінь до хрещення киян) наші предки вже визнали й документували цей вплив через Побужжя й далі морем у підсумковій емній топонімічній моделі «**Бузька дорога**». Вражає масштаб мас людей, **насправді** охоплених евангелізацією **ще від VI ст.** – на Смоленщині, Новгородчині, у Білорусі, Польщі, Чехії, Хорватії; на Волині, у Галичині. Хоч і названа різними мовами, «дорога Бузька» завжди упізнавана.

ДорогоБУЖ Рв, також **ДорогоБУЖ** РФ Смол., **ДорогоБУЖ** РФ Новг., **DargoBAĐZ** Pl, **DrahoBUZ** Cz, р. **ДрагоБУЖ** Ву, **ДрогоБИЧ** Ль, **ДрогоВИЧі** біля с. Бориничі Ль Миколаїв і **ДрогоВИЖі** на околиці Миколаєва Ль (Encarta). Згадки «Бузької дороги» є аж у Хорватії: **DragoVIĆ, DragoVIĆi 2, DragoVSi** Нг.

• **ДорогоБУЖ** Рв Гоша: .ГОРБ.АКів; ГОРБів; руч. **РевУХа** ?*Устин- у с. МАЙків; р. УСТЯ; **КРИНИЧки**, СЕРГІївка .ЯСне; **ФЕДОРівка/ ТУДОРів** [21, с. 488], **ТОМАХів** Дамаск; руч. **КРОПИЛівка** у с. Витків; • **ДорогоБУЖ** РФ Смол. (КСО, 45–16): р. Днепр, **ЯКОВЛЕВО**, **ФЕДОРОВКА**, **БОРОДИНО**; ГРОМОВО, ГРОМАКИ; ШУЛЬГІНО, ТИМОШИНО, РАМАДАНово Д, ЧАНЦОВО; **ЯКУБОВО**, **САФОНОВО** *север-!; • **ДорогоБУЖ** РФ Новг. (КНО, 15г): ОтТУРИЦЬ, **РедБУЖ** ар. **ridah** 'балахон', **ЯСКОВИЦЬ** 2, **КРЕКШИНА** Горка, **РАКОВИЧ**, **КОРОСТОВИЧ**, **АЛЕКСАНДРОВКА**;

• **DargoBAĐZ** Pl świnouście: Pl 25 1a; **JARZĘBOWO** Д, **KUKULOWO Zavzala**, **BUSZĘCIN** Bug, **JASiENICA**, **MIĘKOWO** Д; **BOGUSŁAW Bagossola**; • **DrohoBYCZKA** Pl 191 A3 LASKÓWKA, **KAKOLÓWKA Zavzala**; • **DrahoBUZ** Cz 13 F4 ě. Labe, **ChceBUZ**, **JESTŘEBI** Д [30].

• **ДрогоБИЧ** (-и- закономірно з -у-) Ль рц: .пот. ПоБУК

= 1398 potok PoBOK; ПідБУЖ, р. і с. КОРОСНИЦЯ, БИСТРИЦЯ 2; Ясениця-Сільна; р. Суха **РОЗСОХАЧКА**; пот. **ТОРХІВ** у с. Ниж. Гаї, р. **ЯЦЬКОВИЙ** [21, с. 121], пот. **ГУБИЦЬКИЙ** Губос у с. Модричі, пот. **ЛЕВКІВ**, пот. **ЛОДИННИЙ** у с. Ст. КРОПИВНИК; • **ДрогоВИЧі+** біля с. Бориничі Ль Миколаїв: **ДрогоВИЖі+** на пн. околиці Миколаєва (Encarta); **ЛИПІВКА** —, иці, СТАНКІВЦІ, **БРОДКИ**, **ПІСОЧНЕ**.

• Нижня течія р. Жигулянка л Ясельди л Прип'яті Ву має назву ДорогоБУЖ/ **ДРАГОБУЖ** [8]. Поблизу канава КОПейная, нп ХодаКИ, ПЕСКИ 2, БЕЛО.ОЗЕРСк на бер. оз. ЧЕРНОЕ.

«Буг Якова» не раз названо й інакше: БугАКІВ Вн, БузАКИ Вл, БуджАК? Од, БУЧАК Чк, БУЧАЧ Тр, БугАКОВО РФ Смол., БУГАКОВСКИЙ РФ Волг., ВУЈАКОВ, -о Sk, ВУЈАКІ РІ. За правилами історичних чергувань приголосних на Побужжя мають вказувати й інші схожі назви від основ Буг-, Буж-, Буз-, Буч-: їх чимало.

• **БУЗАКИ** Вл Кам-Каш: .КраснИЛІВКА; КарпИЛІВКА, ПідЦИР'я; ОЛЕКСАНДРІЯ, КРИМНЕ, ПІЩАНЕ; • **БУГАКІВ** Вн Немирів: МАР'ЯНІВКА 2, **СОРОКОДУБИ**, **СОРОКОТ.ЯЖИ**НЦІ, **ЗЯНЬКІВЦІ**; • **БУЧАК** Чк Канів: **БЕРЕСН.ЯГИ**, КОПІЮВАТА, е, ЛІЗКИ, ГОРОБІВКА Д .ПОПівка, **КУР.ИЛІВКА**, ЧЕРНИШИ; • **БУЧАЧ** Тр рц: ЗВЕНИГОРОД, **КОСТИЛЬНИКИ**, ЗАЛІЩИКИ; • **БУЧАЧКИ** ІФ Снятин: ІЛЛІНЦІ, ХЛІБІЧИН, ХОМ'ЯКІВКА; <...>

• **БУГАЇВКА** Пл ГЛОБИНЕ: **КИРИЯКІВКА**, НовоСЕЛІВКА, **ТИМОШІВКА**, **УСТИМІВКА** .ШЕПЕЛІВКА, ФЕДОРІВКА, ЛУБЕНЩИНА, ПОПівка, **МАЙБОРОДІВКА** сир. теуа 'води' (мн.); • **БУГАЇВКА** Пл Пл: .БАРАБАШІВКА Д .ЛІСКИ .КОСТОЧКИ перс. kashti корабель .УМАНЦІВКА .КелеБЕРДІВКА kaleh Barda'a; **Коп.ИЛИ** веслярі Іллі, **КУР.ИЛЕХІВКА** **Кир Ілля** .БУЗОВА ПАСКІВКА Бузька паска .**ЗІНЦІ** .КЛЮШНИКИ ключа 'церква' .ТЕРЕШКИ Траск-, **КРОТЕНКИ** округ .**ЯЦИНОВА** СЛОБОДА ?гр. λέμβος 'човен', λεμβώδες, ПАТЛАЇВКА Д; <...>

• **БУЖАНКА** Чг КОРОП: стр. СтудЕНОК у с. **БУЖАНКА** .ЧОРНЯВКА; р. **ХАВЕНЬКА** Gubos у с. ШАБАЛІНІВ ДЖАБАЛ, ПОДОЛ.ЯКИ, р. СтудЕНОЧКА у с. ПоКОШИЧІ сир. каша 'священник'/ кашті, **ГОРОХОВЕ** Orhai .НовоСЕЛИЦЯ .ДРІБЦІ, **КАРІЛЬСЬКЕ**, **БОРЗЕНЦІВ**, ПСАРІВКА, ШКУРАЇВКА Şür; **Понорниця** .**РИХЛИ** *Рухолла; **СИНЯВКА** *З-?; **НОРИЦЯ** .НЕХАЇВКА, **РИБОТИН** Д рабат мечеть, **КУР.ИЛІВКА**; РАЙГОРОДОК, ВИШ.ЕНЬКИ, **ЛУБЕНЕЦЬ**; <...>

• **БУЖ.ИЛІВКА** Буг Ілля Хк ВАЛКИ: **БУГАЇВКА** .**БУР.ЯКОВЕ** .Мала КАДИГРОБІВКА; НЕСТЕРЕНКИ. ЯСЕНЕВЕ. МОЛОДЕЦЬКЕ, **КОРОБКИ**, **КОВЕРІВКА** *6, ОБРІЗАНІВКА Д .ІЛЛЮХІВКА .КОРСУНІВКА, ПІСКИ, ХВОРОСТОВЕ, КОС-ТІВ. ЛАТИШІВКА Ладік, **КУЦІВКА** †, **СУРГАЇВКА**; **КОВ'ЯГИ** .**ЖУРАВЛІ** .**РОЗСОХІВКА**, **КОРСУНОВЕ** .**РІДКОДУБ** — ар. **ridah** балахон .**КРУТА** Балка. ОЛЕКСАНДРІВКА; КОПАНКИ; **БУЦЬКІВКА** Буг. Цікаво, що є і ПРУТ.ИЛЬЦІ, і • **ТУР.ИЛЬЧЕ** Тóрас + Ілля Тр Борців: ВерхНЯКІВЦІ; ГОРОШОВА; ХудИКІВЦІ *Я-, ХудІВЦІ *Іллі-, ЗОРЯНЕ, **БУРД.ЯКІВЦІ** Фурд-/ Прут-, ГРАБІВЦІ; ДЗВЕНИГОРОД; САПОГІВ, ПИЩАТИНЦІ; • **ПРУТ.ИЛЬЦІ** Прут Ілля Чк КОРСУНЬ-Ш: ТАРАЩА .**СЕЛИЩЕ** al-Sālihiya; БровАХИ, **ДЕРЕНКОВЕЦЬ** †, НеХВОРОЩ, **ШЕНДЕРІВКА**. Пор. і бол. **ТУРНЯКИ** Тóрас/ Тóрос + Яків Вл (§ 9). Отже, *прибічники і Якова, і Іллі припливали*

Рис. 2. Розподіл топонимів Кубряк-/ Кубряк- та їхній синхоричний візантійський контекст (в Україні показані на тлі поширення 3354 прізвищ Кубряк-: *ridni.org/karta*). Євангелізатори-яковити: Кир'ЯКІВка Мк, КириЯКІВ-ка ПЛ, -щина СМ, Коп'ЯКИ ПЛ, КорБАКИ Бу, КубряКИ Мк, КубрАКІВка См, Стоп'ЯГИ Кв, -ЯГА Чк, -ЯЖИНці Вн, Рев'ЯКине См. Цілкoм усвідомлений ще сучасниками у VI ст. зв'язок яковити з "Бузькою дорогою" (виділено колами і ромбами): ДорогоБУЖ РФ Новг., Смол., ДорогоБУЖ Рв, р. ДрагоБУЖ Бу, ДрагоБУЗ Cz, Dargobadz Pl, ДрогоБИЧ Лв, ДрогоБУСЗка Pl, ДрогоВИЖІ Лв, ДрогоВИЧІ Ль, DragoVICi 2 ВіН, DragoVIC, DragoVci Hr; також БузАКІВ Вн, БучАК Чк, БучАЧ Тр, БудЖАК? Од, БузАКи Вл, БузАКОВО РФ Смол., БузАКОВський РФ Волг., БуЯКОВО РФ Ярос., ВиАКОВ, -o Sk, ВиАКІ Pl, ВиАСІ ВіН, ВоЖАКОВО Hr

Бугом, Дністром і Прутом.

• БУЗівка Чк Жашків: .ВІЛЬШанка; СОРОКОТ.Яга копт. sarakwT 'блукачі', ВОРОНЕ, КОСТЯНТИНівка; ОЛЕКСАНДРівка, ШуЛЯКИ; • БУЗинівщина Пл РЕШЕТ.ИЛівка: РОЗСОХУВАТе; КОНОНИ, М'ЯКеньківка Д, ФЕДІївка, ПІЩане, ХРЕЩате, БЕРЕЗНИки, ГОЛУБівка, ЛЕВЕНЦівка Левант ТврдоХЛІБи, БАКай 2, ЯЦенки; Коп'ЯКИ веслярі Якова; • б. БУЗинова у с. ЖУРАВка Чк Городище: КСАВЕРове, ВІЛЬШана, КАЛІНівка; <...>

• БУЗова ПАСКівка Бузька паска Пл Пл: ЗІНЦі, КЛЮШНИки † ключа 'церква', КУР.ИЛЕХівка Кир Ілля .ТЕРЕШКИ Траск-, ТврдоХЛІБи Халєб, ЛАДИЖине Ladhīq 2, ШОСТ.АКИ shost-an + Yaqub, ІВОН.ЧЕНЦІ Yawan 'бактрійські греки' + ченці, РОЗСОШИНЦІ Росафа; • БУЗовик См Охтирка: .Буро-Рубанівка; БургУВАТе, ПідЛОЗіївка, МОШенка, РОЗСОХУВАТе, КОМАРівка Д, ПОЛОГи, КОРАБЕЛЬське, БУРДуни Фурд-, ЖУРАВне .ЧЕРНЕччина; ЗаКАБЛУКИ, БурЯЧИХа, КАЧАНівка, ЖОЛОБи †, ЯСЕНове. <...>

Підсумки. Через щоденне вживання масами людей виділені форми топонімів вразливі. Поза контекстами повністю втрачений шлях до розуміння прадавніх основ Колкудан-, Чубрак-, Цуцул-, Насташ-, Дрогобич та ін. Для їх наукового відновлення якраз і потрібні контексти. З контекстуальних студій постає картина сирійської участі у евангелізації Наддніпрянщини. Вона дістає у статті дальшу конкретизацію завдяки новим матеріалам про топонімічні основи Кубар-, КубрЯк-/Ак- (кубари Якова). Ці основи стають до вже вивченого ряду топонімічних моделей КрутЯк-, КоротЯк- (окрути Якова) і навіть р. і с. КОРОТО-ЯК РФ Вороніз. (зі сполучним -о- як незборимим доказом ДВОХ сусідніх лексичних морфем). Також ДубнЯк- (човни Якова), ЛипнЯк- (λεμνος човни Якова). Далі Рев'Як- (люди Якова), БурЯк-/Ак-, БерезнЯк- (селища Якова), ВоронЯк-, ЧернЯк-/Ях- (купці Якова), БузАк- (Буг Якова). Схожі форманти Ях-/ Яг- співвідносні з ім'ям Yaqub і топоосною Ягуб-/ Якуб-/ Ахів- (пор. с. Ягубець Чк, Якубівка Вн, ІФ, Тр, Чг, КУР.АХІВка Дц). Тому структурно тотожні з переліченими також і назви яр ДубнЯги, Дуб'Яги (човни Якуба), ЛипнЯги, ЛипнЯжка (λεμνος човни Якуба), б. БерезнЯги (селища Якуба) та ін. Звідси важливий підсумковий висновок: відрізок -яг-/ -ях-/ -як-/ -ак- у цих назвах – не суфікс, а продовження ім'я Yaqub.

Однакові перші морфеми при інших формантах (КрутИЛів, ЧернЕЛів, БужИЛів) розкрили зміст назв-свідків цілком певної доби. Виходить, пам'ять поколінь зберігає в них як щось буденне фрагменти історії V–VI ст., підсумовані «Бузькою дорогою». А значить, бурхливі христологічні пошуки того часу були почуті не лише у зігрітій вогнями віри Скіфії, а й у рази ширшому «ранньовізантійському зарубіжжі».

ДЖЕРЕЛА

1. Анастасій І (візантійський імператор). URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Анастасій_І_\(візантійський_імператор\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Анастасій_І_(візантійський_імператор)) (Дата звернення: 12.02.2022).
2. Грінченко Б. Словарь української мови: В 4-х тт. Київ: «Киевская старина», 1907–1909.

3. Желехівський Є., Недільський С. Малоруско-німецький словар : У 2 ч. Львів : НТШ, 1886.
4. Завитневич В.З. Владимир Святой как политический деятель. Владимирский сборник в память девятсотлетия крещения России. Варшава, 1888. С. 1–214.
5. Мельничук О.С. (ред.). Етимологічний словник української мови : У 7-ми т. Київ: Вид-во «Наукова думка», 1973–2003.
6. Минорский В.Ф. История Ширвана и Дербенда X–XI веков. Москва : Изд. восточной лит., 1963. 266 с.
7. Павленко С. Мікротопоніми Чернігово-Сіверщини. Чернівці: ПАТ «ПВК «Десна», 2013. 600 с.
8. Памятники военных времен и голокоста. URL: <http://berezacity.by/posts/41-pamjatniki-voennyh-vremen-i-holokosta.html> (Дата звернення: 15.02.2022).
9. Радубежский ручей. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Радубежский_ручей (Дата звернення: 12.02.2022).
10. Романов Е.Р. Опыт словаря условных языков Белоруссии, Белорусский сборник. Вып. 9. Вильна, 1912. 126 с.
11. Сирійська православна церква. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сирійська_православна_церква (Дата звернення: 10.02.2022).
12. Соболевский А.И. Нескольо местных названий. Русский филологический вестник. Т. 65, ч. 2. Варшава, 1911. С. 406.
13. Стрижак О.С. (ред.). Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках. Київ: Вид-во «Наукова думка», 1981. 264 с.
14. Стрижак О.С. Кто такі карп'яки? (З карпато-галицького ономастикону). Київський географічний щорічник. Вип. 4. Київ : Київ. відділ Укр. геогр. т-ва, 2005. С. 117–133.
15. Тищенко К.М. Візантійські греки й вірмени на Ромні та Сеймі (топонімічні контексти). Путивльський краєзнавчий збірник. Випуск 9. Суми: Університетська книга, 2020. С. 122–160.
16. Тищенко К.М. Долітописна мовна історія українців. Київ-Дрогобич: Посвіт, 2016. 756 с.
17. Тищенко К.М. Сирійський пласт топонімії України візантійського часу. Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Східні мови та літератури. Київ: КНУТШ, 2020. № 1 (26). С. 37–44.
18. Тищенко К.М. Сирійський пласт топонімії України часів Халіфату. Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Східні мови та літератури. Київ : КНУТШ, 2021. № 1 (27). С. 37–44.
19. Тищенко К.М. 42 епохи українських мовних контактів. Київ-Броди: Просвіта, 2020. 912 с.
20. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4-х т. Москва: Прогресс, 1964–1973.
21. Цілуйко К.К. (ред.). Словник гідронімів України. Київ: Вид-во «Наукова думка», 1979. 782 с.
22. Юстиніан І. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Юстиніан_І (Дата звернення: 10.02.2022).
23. Barbaro G. Viaggi fatti da Vinetia alla Tana. Vinegia, MDXLV (1545). 338 p.
24. Bursa. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Bursa> (Дата звернення: 11.02.2022).
25. Chantraine P. Dictionnaire étymologique de la langue grecque: En 4 vols. Paris, 1968–1980.
26. google.com/maps (Глухів). URL: <https://www.google.com/maps/@51.6912067,33.9074067,3a,15y,103.73h,79.6t/data=!3m1!1e1!3m6!1sAF1QipP1gAZZlnrVnJ8tK-IwmJYOSDFdZ1NwB91oVL!2e10!3e11!6shhttps:%2F%2Fhl5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipP1gAZZlnrVnJ8tK-IwmJYOSDFdZ1NwB91oVL!3Dw203-h100-k-no-pi0-ya309.6744-ro-0-fo100!7i8192!8i4096?hl=uk> (Дата звернення: 10.02.2022).
27. Hynek A. Integrated Landscape Research. Scripta fac. sci. nat. univ. Purk. Brun. Vol. 11 (1981), No 7–8 (Geographia). Brno, 1981. P. 309–322.
28. Κοιμβάριον. URL: https://greek_greek.en-academic.com/82756/κοιμβάριον (Дата звернення: 05.02.2022).
29. MacLean A. J. A Dictionary of the Dialects of Vernacular Syriac. Oxford, 1901. 334 p.
30. Microsoft Encarta Premium 2009. Interactive World Atlas, E-product.
31. Muraoca T. Classical Syriac. Wiesbaden : Harrasowitz Verlag. 2005. 272 p.
32. Platts, J. Th. A Dictionary of Urdu, Classical Hindi, and English. London : Sampson Low, [1884]. 1260 p.
33. Skok P. Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika: U 4 kn. Zagreb, 1971–1974.
34. Sophocles E.A. Greek Lexicon of Roman & Byzantine Periods. New York : Ch. Scribner's Sons 1900. 1220 p.

Tyshchenko K.M. A Buh way to Kubrakovka

During the last century, many local place names were identified as witnesses of the Middle Dnieper region contacts with Syria in Byzantine times (cf. the toponyms of Trypillia, Khalepya, Damasky, Demeshkivtsi, Kyryakivka, Sorokotiahny etc.). The conclusions obtained from the study of toponymy also correspond to the distribution of corresponding family

names (Demeshko, Khalepchuk, Sorokotiaha), and specific Ukrainian lexical borrowings from Syriac (han'ba, hanyty, saraka, spyzharnia, norytsia, lylyk-nichka 'shame, rebuke, poor man, hole, pantry, bat'), – all together testifies to the respectable depth of ethnic memory in the language we inherited.

The topic is now continued by concrete evidence of the Dnieper people participation in the spiritual life of early Byzantium. This is the epoch of the Councils of the V–VI centuries, Christological disputes of mono- and diaphysites and proselytizing activity embodied in the names of the then Christian ideologues, support of diaphysics of the Patriarchate of Constantinople by Vitalian's campaign. A number of new synchoric bases have been identified within the recognized layer of events: KubrAk-/KubriAk-, Anastas-/Nastash-, Ladyh-, Sever(yn)-, Melekh- etc. – cf. their probable prototypes Gr. κομβάριον 'kind of the ship', Αναστάσιος 'Anastasius I', Syr. لاديقيا ládiqiyá, Gr. Λαοδικεα, Ar. اللادقية al-Lādhīq(iye) 'Laodicea in Syria', Syr. مملكة Severus 'Severus the Great' (of Antiochia), ملكة Malkoyo Melkīto 'melekites'. Based on them, a significant layer of coherent topocontexts of that period of history has been restored.

Key words: place names, Sivershchyna, Byzantium, Jacobites, evangelization of the V–VI centuries.

REFERENCES

1. Anastasius I Dicorus. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Anastasius_I_Dicorus. [in Ukrainian].
2. Barbaro G. (1545). *Viaggi fatti da Vinetia alla Tana... Vinegia*.
3. Bursa. Retrieved from <https://en.wikipedia.org/wiki/Bursa>
4. Chantraine, P. (1968–1980). *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*: En 4 vols. Paris.
5. Hrinchenko, B. (1907–1909). *Slovar' ukrains'koi movy*: V 4 t. [A Dictionary of Ukrainian]. Kyiv : «Kijevskaja starina», [in Ukrainian].
6. Hynek, A. (1981). Integrated Landscape Research. *Scripta fac. sci. nat. univ. Purk. Brun.* Vol. 11, No 7–8 (Geographia), p. 309–322.
7. Justinian I. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Justinian_I
8. Κομβάριον. Retrieved from https://greek_greek.en-academic.com/82756/κομβάριον
9. MacLean, A.J. (1901). *A Dictionary of the Dialects of Vernacular Syriac*. Oxford.
10. Mel'nychuk, O.S. (Ed.) (1985). *Etymologichnyj slovnyk ukrains'koi movy*: U 7 t. Tom 2. [Etymological Dictionary of Ukrainian. Vol. 2]. Kyjiv : «Naukova dumka». [in Ukrainian].
11. Microsoft Encarta Premium 2009. Interactive World Atlas, E-product.
12. Minorskij, V.F. (1963). *Istorija Shirvana i Derbenta X–XI vekov* [A History of Shirvan and Derbent in X–XI cent.]. Moscow : Izd. vost. lit., 266 p. [in Russian].
13. Muraoca T. (2005). *Classical Syriac*. Wiesbaden : Harrasowitz Verlag. 272 p.
14. Pavlenko, S. (2013). *Mikrotoponimy Chernihovo-Sivershhyuny* [A Microtoponymy of Chernihiv and Siveran Region]. Chernihiv : PAT «PVK «Desna», 600 p. [in Ukrainian].
15. Pamjatniki-voennyh-vremen-i-holokosta [Monuments of War Time and the Holocaust]. Retrieved from: <http://berezacity.by/posts/41-pamjatniki-voennyh-vremen-i-holokosta.html> [in Russian].
16. Platts, J. Th. [1884]. *A Dictionary of Urdu, Classical Hindi, and English*. London : Sampson Low. 1260 p.
17. Radubezhskij_ruchej [A Torrent of Radubezh]. Retrieved from: https://ru.wikipedia.org/wiki/Radubezhskij_ruchej [in Ukrainian].
18. Romanov, E.R. (1912). Опыт словаря условных языков Белоруссии. *Belorusskij sbornik*. Vyp. 9. [A Model of the conventional Languages in Belorussia]. Vil'na, 126 p. [in Russian].
19. Skok, P. (1971–1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*: U 4 kn. Zagreb.
20. Sobolevskij, A.I. (1911). Neskol'ko mestnykh nazvanij. *Russkij filologičeskij vestnik*. [Some local Place Names]. Warszawa, t. 65, ch. 2, p. 406. [in Russian].
21. Sophocles, E.A. (1900). *Greek Lexicon of Roman & Byzantine Periods*. New York: Ch. Scribner's Sons.
22. Stryzhak, O.S. (Ed.) (1981). *Hidronimija Ukrajiny v jiji mizhmovnykh i mizhdialektnykh vzjazzakh* [The Hydronymy of Ukraine in its Language and Dialect Contacts]. Kyjiv : «Naukova dumka». [in Ukrainian].
23. Stryzhak, O.S. (2005). Khto taki karpjaks? (z karpato-halyts'koho onomastykonu) [Who were Karpjaks? (from the Onomasticon of the Carpaths and Galicia)]. *Kyjivs'kyj heohrafichnyj shchorichnyk*. Vyp. 4. Kyjiv. P. 117–133. [in Ukrainian].
24. Syriac Orthodox Church. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Syriac_Orthodox_Church
25. Tsiluiko, K.K. (Ed.) (1979). *Slovník hidronimiv Ukrajiny* [A Dictionary of the Hydronymes of Ukraine]. Kyjiv: «Naukova dumka». [in Ukrainian].
26. Tyshchenko, K.M. (2020). *42 epokhy ukrains'kykh movnykh kontaktiv* [42 Epochs of the ukrainian Linguistic Contacts]. Kyjiv-Brody : «Prosvita». [in Ukrainian].
27. Tyshchenko, K.M. (2020). Syrijs'kyj plast toponimiji Ukrajiny vizantij's'koho chasu [A Syrian Layer of Ukrainian Place Names of the Byzantium Epoch]. *Visnyk Kyjivs. nats. un-tu im. T. Shevchenka. Skhidni movy ta literatury*. №1 (26). p. 37–44. [in Ukrainian].
28. Tyshchenko, K.M. (2021). Syrijs'kyj plast toponimiji Ukrajiny chasiv Khalifatu [A Syrian Layer of Ukrainian Place Names of the Khalifat Epoch]. *Visnyk Kyjivs. nats. un-tu im. T. Shevchenka. Skhidni movy ta literatury*. №1 (27). p. 37–44. [in Ukrainian].
29. Vasmer, M. (1964–1973). *Etimologičeskij slovar' russkogo iazyka*: In 4 Vols. [Etymological Dictionary of Russian]. Moscow. [in Russian].
30. Zavitnevich, V.Z. (1888). Vladimir sviatoj kak političeskij dejatel' [Saint Vladimir as a Politician]. *Vladimirskij sbornik v pamiat' devjatsotletija kreshhenia Rossii*. Warszawa. p. 1–214. [in Russian].
31. Żelechowski, E., Niedzielski, S. (1886). *Rutenisch-Deutsches Wörterbuch*: In 2 Bd. Lemberg.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2022 р.
Рекомендована до друку 15.09.2022 р.

УДК 930.2:(477.52)(1-2):(083.8)«1647»

о. Ю.А. Мицик
І.Ю. Тарасенко

МІСТА Й СЕЛА СУМЩИНИ В ОПИСІ 1647 р.

У статті представлені матеріали межової книги 1647 р., що стосуються тодішнього кордону між Московською державою і Річчю Посполитою, який проходив територією сучасної Сумської області, а також «доношення» 1728 р. колегії іноземних справ Російської імперії. Стисло поданий історіографічний огляд, показані причини створення цього списку межових книг – скарга гетьмана Данила Апостола на порушення кордону Гетьманщини російськими поміщиками і загарбання ними козацьких земель. У межовій книзі коротко описуються міста й села Сумщини – Недригайлів, Комишанка, Цибуленки, Кам'яне, Охтирка, Олешня, Бобрик, Будилівка.

Ключові слова: гетьман, Гетьманщина, козаки, міста, кордони, дипломатія, краєзнавство.

У зібраннях Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського (далі – ІР НБУВ) нам вдалося виявити рукописний збірник першої половини – середини XVIII ст., у котрому містилися головним чином документи з історії Конотопської сотні. Однак трапляються й інші, які стосуються суміжних територій. Серед них на аркушах 61–74 вміщено матеріал щодо Сумщини. Насамперед це копія указу колегії іноземних справ Російської імперії сівському воєводі Івану Синявіну від 8.06. (28.05.) 1728 р. У ньому йшлося про «доношення» (по суті скаргу) гетьмана Данила Апостола від 23(12).04. 1728 р., подане в колегію щодо порушення кордону Гетьманщини російськими поміщиками і загарбання ними козацьких земель. При цьому гетьман покликався насамперед на розмежування кордонів 1647 р. між Річчю Посполитою та Московською державою, котре здійснював зокрема ще Адам Кисіль (тоді ще київський каштелян, а з 1649 р. – київський воєвода). Послався гетьман також на розмежу-